Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

G.H. BENNETT

PREȘEDINȚII AMERICANI 1945-2004

Libris
Respect pentru oameni și cărți

G.H. BENNETT

PREȘEDINȚII AMERICANI 1945-2004

Traducere: ANCA IRINA IONESCU

EDITURA ȘTIINȚELOR SOCIALE ȘI POLITICE
EDITURA LUCEAFĂRUL

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

CUPRINS

Introducere 7
1. Dezvoltarea puterii prezidențiale 15
2. HARRY TRUMAN
O să le arate Harry pe dracu'! 43
3. DWIGHT EISENHOWER
Inteligența ascunsă 77
4. JOHN F. KENNEDY
Dosar împotriva carismei prezidențiale 105
5. LYNDON JOHNSON
Zenitul puterii prezidențiale 139
6. RICHARD NIXON
Dicky cel abil – prețedintele viclean 177
7. GERALD FORD, JIMMY CARTER
Un dublu act improbabil 210
8. RONALD REAGAN
Prețedinția cinematografică cu ce are ea mai bun? ... 244
9. GEORGE H.W. BUSH
Prețedintele are un mare succes, dar lumea nu-l iubește 282
10. BILL CLINTON
Rîde o țară întreagă 307
11. GEORGE W. BUSH
Un conservator războinic plin de compasiune 335
Concluzii: Puterea prezidențială la moment de răscruce 338
Bibliografie selectivă 361
Cronologia prețedinților americani 372

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

2

HARRY TRUMAN

O să le arate Harry pe dracu'!

La alegerile prezidențiale din 1944, Harry S. Truman a fost nominalizat drept candidat la vicepreşedinție din partea Partidului Democrat. Colegul lui de candidatură era Franklin Delano Roosevelt, care dorea să fie ales la Casa Albă pentru a patra oară, după ce triumfase la alegerile din 1932, 1936 şi 1940. Truman era un om respectat, dar puțini vedeau în el un viitor preşedinte: era mai degrabă adjunctul eficace şi mai puțin actorul principal. Părea să fie născut pentru o mediocritate respectabilă şi mai puțin pentru o funcție înaltă. Era de origine modestă şi obținuse succese cu greu. S-a născut la 8 mai 1884, în Independence, Missouri, şi a încercat să-şi găsească un loc în viață, cînd a crescut, dar afacerea cu vite a familiei sale nu-i plăcea şi nici nu avea vederea suficient de bună ca să se ducă la West Point, aşa cum sperase la un moment dat. Iar familia nu era suficient de înstărită ca să-l țină într-un colegiu. După ce a terminat liceul, a petrecut cinci ani în Kansas City, între anii 1901 şi 1906, practicînd diverse meserii, după care s-a întors

la ferma familiei care continua să se afunde tot mai mult în probleme financiare. După moartea tatălui său, survenită la 2 noiembrie 1914, Truman a încercat să facă diverse speculaţii financiare şi investiţii care nu i-au reuşit şi l-au lăsat fără nici un ban. La vîrsta de treizeci de ani, Truman putea fi considerat, pe drept cuvînt, un ratat. Însă primul război mondial l-a ajutat să-şi definească personalitatea. În 1919, a intrat în armată şi, în calitate de comandant al Bateriei D din Regimentul al doilea artilerie de cîmp Missouri, din iulie 1918 pînă la sfîrşitul războiului, şi-a cîştigat o reputaţie de comandant exigent şi disciplinat. Războiul l-a schimbat pe el, dar nu i-a schimbat şi soarta.

În 1919, s-a întors în America, s-a căsătorit şi a deschis un magazin cu haine bărbăteşti în Kansas City, care însă a dat faliment în 1922. Atunci Truman s-a orientat către politică, reuşind să fie ales comisar al comitatului Jackson, Missouri. A candidat apoi, în 1934, pentru Senatul SUA şi a preluat această funcţie în 1935. În Senat a continuat să-şi consolideze poziţia şi să dobîndească vechime, iar în timpul celui de-al doilea război mondial s-a evidenţiat ca preşedinte al unui comitet de investigare a risipei şi corupţiei. Eforturile lui au reuşit să economisească din banii contribuabililor suma de 14 milioane de dolari. De aceea, a fost caracterizat potrivit pentru a-l secunda, în 1944, pe democratul Franklin Delano Roosevelt. Truman era considerat de unii politicieni drept un cetăţean remarcabil, care va reprezenta un sprijin eficient pentru Roosevelt, mult mai dinamic şi mai carismatic. Însă alţii îl considerau un politician obscur, adus în mod fraudulos în partid şi acum în faţa ţării de Roosevelt. Roosevelt se oprise asupra lui Truman după ce avusese în vedere mai multe alte persoane, cum ar fi Henry Wallace, vicepreşedinte în 1940, şi Harold Ickes, secretar pe probleme interne. Nominalizarea lui Truman a venit ca o mare surpriză în anumite cercuri.

Libris.ro

După alegeri, Truman a fost ţinut în umbră de Roosevelt. Concepţia lui despre puterea prezidenţială era de aşa natură, încît Truman era ţinut departe de luarea deciziilor. Fluxul de informaţii care îi parveneau era unul restrîns. În după-amiaza zilei de 12 aprilie 1945, în timp ce vicepreşedintele asculta o dezbatere din Senat, a primit un mesaj telefonic prin care i se comunica faptul că Roosevelt a murit şi că el era cel care trebuia să meargă la Casa Albă să preia funcţia de preşedinte. Truman a depus jurămîntul la puţin timp după ora 7 seara şi s-a trezit a fi într-o funcţie pentru care nu se simţea pregătit. În ziua imediat următoare morţii lui Roosevelt, a evaluat perfect situaţia şi a dat tonul pentru restul preşedinţiei sale, atunci cînd i-a întrebat pe reporteri: „Vi s-a întîmplat vreodată să vă cadă în cap un car cu fîn tras de boi? Dacă da, atunci ştiţi cum m-am simţit eu aseară." În maniera clasică a lui Jimmy Stewart, Truman avea să continue să joace rolul omului obişnuit din Independence, Missouri, pe parcursul celor două mandate prezidenţiale.

Truman a trezit un interes considerabil printre contemporanii săi, şi, mai tîrziu, printre cercetători. Istoricii războiului rece l-au învinuit pentru că ar fi început conflictul şi pentru că ar fi pus bazele unui stat de securitate naţională, care a ajutat la menţinerea războiului rece timp de peste patruzeci de ani. O parte a contemporanilor săi l-a învinuit că ar fi fost prea slab în faţa comunismului. Acest lucru este uimitor – reacţia întîrziată faţă de ameninţarea comunistă în Europa şi faptul că nu a preîntîmpinat victoria comunistă din războiul civil chinez din 1949 nu se potrivesc foarte bine cu acuzaţiile ulterioare de responsabilitate machiavelică pentru începerea războiului rece. În faţa imaginii lui Truman de preşedinte cu idei şi inteligent trebuie să punem imaginea omului mărunt din Missouri pe care şi-a cultivat-o. Deşi a fost acceptat fără a fi prea mult criticat în unele cercuri, după scandalurile care i-au implicat pe Nixon, Reagan

Libris
Respect pentru oameni și cărți

și Clinton, s-a simțit nevoia, în unele cercuri ale publicului american, ca Truman să fie acceptat încă o dată ca o adevărată valoare. Părea să descindă din vremuri mai puțin tulburi, mai simple, cînd putea fi ales președinte un om simplu, obișnuit. Miile de chipuri ale lui Truman derivă din faptul că a fost un vînzător de iluzii – iluzii despre el, despre președinția lui, despre circumstanțele în care se aflau Statele Unite la sfîrșitul celui de-al doilea război mondial. Indiferent cum ar fi privit Truman, există un consens general asupra faptului că bărbatul din Missouri a continuat să transforme Președinția, jucînd un rol vital în consolidarea și reafirmarea unei instituții puternice, așa cum fusese aceasta în timpul lui Roosevelt. Ceea ce era semnificativ în legătură cu modul în care și-a exercitat Truman puterea executivă este faptul că s-a concentrat mai ales pe afacerile externe. A înființat un comitet american pentru combaterea comunismului, care a fost continuat de succesorii lui pînă în anii '90. A refăcut, de asemenea, tiparul politicii externe ca test definitiv al puterii prezidențiale, așa cum apăruse el pentru prima dată la Theodore Roosevelt.

Impactul pe care l-a avut Truman ca președinte asupra dezvoltării instituției celei mai înalte din stat a fost considerabil și era o dovadă clară a calităților sale politice deosebite. Cel care era considerat o mediocritate în Missouri avea să fie, în calitate de președinte, orice altceva decît un om obișnuit. Primul lucru care trebuie remarcat este faptul că moartea lui Franklin Roosevelt nu era chiar atît de neașteptată cum apare în relatările actuale. În campania din 1944 s-a văzut clar că sănătatea lui Roosevelt era șubredă. Ochii lui erau mai înfundați în orbite decît înainte și părea tot mai zbîrcit și fragil. Truman știa că existau șanse ca el să ocupe într-o zi poziția de frunte, astfel încît a înțeles și președinția, și istoria mult mai bine decît cei mai mulți dintre cei care ocupaseră această funcție înainte sau aveau să o

ocupe ulterior. Probabil că nu există ceea ce am putea numi o pregătire în prealabil pentru funcția de preşedinte, în afară de experiența din Congres sau de cea în calitate de guvernator al unui stat. Succesul în afaceri, ca în cazul lui Herbert Hoover şi al lui George Bush, sînt considerate adesea drept semne de bun augur. Truman fusese o adevărată catastrofă în domeniul comercial, însă acesta se pregătise foarte temeinic pentru această funcție citind, reflectînd şi remarcînd. În tinerețe, citise extraordinar de mult: de la enciclopediile din biblioteca din Independence trecuse, la vîrsta de zece ani, la o carte în patru volume cumpărată de mama sa, *Mari bărbați şi femei vestite*. Cunoştințelor dobîndite din cărți li s-au adăugat şi observațiile personale, fiind martor la schimbările fundamentale ale puterii şi la prestigiul prezidențial. Pentru el, preşedinții din trecut nu erau pur şi simplu nişte personaje îndepărtate din istorie, ci, precum „bătrînul Andy Jackson", prieteni dragi despre care se puteau spune poveşti şi de la care se puteau învăța adevărurile fundamentale. Truman îşi amintea de campania prezidențială a lui Grover Cleveland din 1892, chiar dacă pe atunci nu avea decît opt ani, studiind Constituția care stabilea parametrii puterii prezidențiale.

În ciuda aparențelor contrare cultivate cu grijă, Truman era un politician receptiv şi un adevărat luptător. Primul război mondial avusese un impact puternic asupra vieții lui, iar cel de-al doilea război mondial avea să aibă unul şi mai mare asupra carierei sale. Cînd Truman a ajuns la preşedinție, cel de-al doilea război mondial încă mai făcea victime şi el a fost cel care a trebuit să ia decizia fatală de a arunca bombele atomice la Hiroshima şi Nagasaki, în august 1945. Truman a înțeles necazurile războiului şi a fost temperat de acestea. Sesiza şi modul în care războiul ridicase autoritatea lui FDR pe noi culmi. Războiul îi dăduse lui Roosevelt ocazia de a-şi consolida puterea pînă la un nivel

Libris
Respect pentru oameni și cărți

nemaiîntîlnit. A folosit războiul ca o scuză pentru a încălca regula stabilită de Washington conform căreia un preşedinte nu poate deţine mai mult de două mandate şi a utilizat-o pentru a închide gura opoziţiei republicane prin realizarea unei coaliţii bipartite care să ducă războiul la bun sfîrşit. Cu toate acestea, o dată cu capitularea Japoniei, la 10 august, Truman trebuia să se confrunte cu întoarcerea la standardele de guvernare de pe timp de pace. Era greu să menţină puterea şi autoritatea prezidenţială la nivelul pe care îl avusese în timpul lui Roosevelt, iar republicanii aveau să atace unele elemente din Noul Pact.

Singura modalitate de a menţine preşedinţia la acest nivel de putere – au susţinut criticii contemporani ai lui Truman şi istoricii de mai tîrziu – era să se menţină starea de urgenţă – să se genereze realitatea sau iluzia unui pericol care să menţină Statele Unite pe picior de război. S-a spus că trecerea rapidă de la războiul mondial la războiul rece nu a fost un accident, ci o mişcare calculată a lui Truman pentru a păstra o parte din caracteristicile preşedinţiei lui Roosevelt, inclusiv autoritatea şi puterea acestuia. Războiul rece servea şi pentru a împiedica poporul american să se mai retragă în izolaţionism, aşa cum se întîmplase după primul război mondial, şi a avut un impact economic şi financiar considerabil, ducînd la apariţia a ceea ce Eisenhower a numit mai tîrziu complexul militar industrial. În 1952, Republicanii susţineau că prosperitatea Americii este în parte o iluzie generată de continuarea economiei de război. Platforma Partidului Republican pentru alegerile prezidenţiale din acel an afirma: „Vorbesc despre prosperitate, dar aparenta sănătate economică este generată de cheltuielile, risipa şi extravaganţa războiului, de urgenţele planificate şi criza de război" (Caridi, 1968, p. 219). Dar, deşi Truman era, fără îndoială, un om deştept, criticii lui au fost dispuşi să-i atribuie mult prea mult geniu şi lipsă de principii. Nu a existat o tranziţie liniştită între războiul mondial şi cel rece şi, în nici un caz, Truman nu a creat vreun conflict sau nu s-a grăbit să-l îmbrăţişeze.